

ISSN 2229-4406

International Registered & Recognized
Research Journal Related To Higher Education for all Subjects

UNIVERSAL RESEARCH ANALYSIS

EDITOR IN CHIEF
Dr. BALAJI KAMBLE

3T 57902) 1/1

IMPACT FACTOR
6.10

ISSN 2229-4406

UGC Approved International Registered & Recognized
Research Journal Related to Higher Education for all Subjects

UNIVERSAL RESEARCH ANALYSIS

UGC APPROVED & PEER REVIEWED RESEARCH JOURNAL

Issue - XVII, Vol. X
Year - IX (Half Yearly)
Sept. 2018 To Feb. 2019

Editorial Office :
'Gyandev-Parvati',
R-9/139/6-A-1,
Near Vishal School,
LIC Colony,
Pragati Nagar, Latur
Dist. Latur - 413531.
(Maharashtra), India.

Contact : 02382 -241913
9423346913 / 9503814000
9637935252 / 7276301000

Website

www.irasg.com

E-mail :
interlinkresearch@rediffmail.com
visiongroup1994@gmail.com
mbkamble2010@gmail.com

Publisher :
Jyotichandra Publication
Latur, Dist. Latur - 413531. (MS)

Price : ₹ 200/-

CHIEF EDITOR

Dr. Balaji G. Kamble
Head, Dept. of Economics,
Dr. Babasaheb Ambedkar Mahavidyalaya,
Latur, Dist. Latur(M.S.)India.

EXECUTIVE EDITORS

Dr. Rajendra R. Gavhale
Head, Dept. of Economics,
G. S. Mahavidyalaya,
Khamgaon, Dist. Buldhana

Dr. E. Siva Nagi Reddy
Director, National Institute
of Hospitality & Tourism Management,
Hyderabad (A.P.)

Dr. Yu Takamine
Professor, Faculty of Law & Letters,
University of Ryukyus,
Okinawa, (Japan).

Prashant Kshirsagar
Dept. of Marathi,
Vasant Mahavidyalaya
Kail, Dist. Beed (M.S.)

Dr. D. Raja Reddy
Chairman, International Neuro Surgery
Association,
Banjara Hill, Hyderabad (A.P.)

Dr. A. H. Jamadar
Chairman, BOS Hindi, SRTMUN &
Head, Dept. of Hindi, BKD
College, Chakur, Dist. Latur (M.S.)

Dr. Shaikh Moinoddin G.
Dept. of Commerce,
Lal Bahadur Shastri College,
Dharmabad, Dist. Nanded (M. S.)

Scott A. Venezia
Director, School of Business,
Ensenada Campus,
California, (U.S.A.)

DEPUTY-EDITOR

Dr. N. G. Mali
Head, Dept. of Geography,
M. B. College,
Latur, Dist. Latur. (M.S.)

Dr. Babasaheb M. Gore
Principal,
Smt. S.D.D.M. College
Latur, Dist. Latur (M.S.)

CO-EDITORS

Dr. V.J. Vilegave
Head, Dept. of P.A.,
Shri. Guru Buddhiswami College,
Purna, Dist. Parbhani (M.S.)

Dr. S.B. Wadekar
Dept. of Dairy Science,
Adarsh College,
Hingoli, Dist. Hingoli. (M.S.)

Dr. Omshiva V. Ligada
Head, Dept. of History
Shivjagruhi College, Nalegaon,
Dist. Latur. (M.S.)

Dr. Shivanand M. Giri
Dept. of Marathi,
Bhal Kishanrao Deshmukh College,
Chakur Dist. Latur. (M.S.)

INDEX

Sr. No	Title for Research Paper	Page No
1	Detection and confirmation of Lorazepam in Viscera: a Case Study Subhash Chandra, L. P. Shinde, S. D. Ghan	1
2	Effect of Sample Size on Communication and Adoption of EM Technology for Soybean Dr. Arusha Nandimath	9
3	Critical Analysis of the Muslim women Act 2019 Dr. Kamalakar S. Waghmare	15
4	Status of Computerization in College at Jalna District Granted College Libraries affiliated to Dr. Baba Saheb Ambedkar University, Aurangabad (M.S.) : A Study Manisha S. Sutar (Nawathe)	22
5	Piscivorous Birds of Aundha tank of Hingoli District, Maharashtra- India Lalita P. Saptal	31
6	समकालीन स्त्रिवादी साहित्य आणि लिंगभेद समानता विषयक जागृती डॉ. प्रकाश आर. शेंडे	35
7	स्वामी विवेकानंदांचे सामाजिक आणि स्त्री विषयक विचारांचा अभ्यास डॉ. बी. एस. लासुरे	42
8	अमरावती शहरातील साक्षरता दराचे वार्डनिहाय तुलनात्मक विश्लेषण डॉ. दिनेशकुमार सिनकर	47
9	महाराष्ट्रातील तमाशा कलावंतांचे जीवन आणि वास्तव डॉ. शिवाजी जवळगेकर	54

9

महाराष्ट्रातील तमाशा कलावंतांचे जीवन आणि वास्तव

डॉ. शिवाजी जवळगेकर

मराठी विभाग प्रमुख,
दयानंद कला महाविद्यालय,
लातूर, जि. लातूर

Research Paper - Marathi

लोककला आणि लोककलावंत यांचे अतूट नाते असून प्राचीन काळापासून लोककलेचे जतन, संवर्धन आणि हस्तांतरण वारसहक्क पद्धतीने झाले आहे. काळानुरूप समाज, संस्कृती, तत्त्वज्ञान, व्यवसाय, साधने आणि लोकरंजन पद्धतीने बदल होत असतात, समाजाच्या क्षेत्रनिहाय गरजानुसार बदल संभवतात. प्रत्येक कालखंडातील राजवटीचे सकारात्मक किंवा नकारात्मक परिणाम समाज जीवनावर झालेले आहेत. समाजाच्या बदलत्या अभिरुचीनुसार आणि उपलब्ध साधनानुसार कलावंत कलांची निर्मिती करीत असतो. लोककलांच्या बाबतीत आदिम आणि ग्रामीण समाजाच्या अविभाज्य भाग म्हणजे लोककला. अशा लोककलामधूनच संस्कृतीची जोपासना होत असते. लोकसंगीत, लोकनृत्य - विधिनाट्य, लावणी, पोवाडा, तमाशा, लोकनाट्य, भारूडे, दशावतार, अशा अनेक कलांचा समावेश होतो. अशा कलामुळेच ग्रामीण आदिम, अविकसित समाज सांस्कृतिक दृष्ट्या व कलादृष्ट्या संपन्न होतो आणि कलेचा वारसाही जपला जातो. महाराष्ट्रातील लोककला आणि लोककलावंत हा खऱ्या अर्थाने स्वतंत्र अभ्यासाचा विषय आहे. प्रत्येक कलावंत आपापल्या अभिरुचीप्रमाणे निवडलेल्या कलेच्या संवर्धनासाठी प्राणपणाने प्रयत्न करणाऱ्या कलावंतांच्या अजोड साधनेमुळेच कलावंत निरक्षर, असंघटीत असले तरीही कलेसाठी आयुष्य झोकून देणाऱ्या पिढीनेच ग्रामीण भागात लोककला जिवंत ठेवल्या आहेत. लोककलेपैकीच महाराष्ट्रात सर्वप्रिय आणि सर्वज्ञात म्हणजे 'तमाशा'. म्हणजे मराठी माणूस, मराठी समाज, मराठी भाषा आणि मराठी संस्कृतीचे वैभव समजले जाते. स्वातंत्र्यपूर्वक कालखंडात महाराष्ट्रात लोकरंजन आणि लोक प्रबोधनाची पुरेशी साधने नव्हती. त्यावेळी ग्रामीण कष्टकरी श्रमिक समाजाला तमाशा शिवाय पर्यायच

संदर्भ सूची :-

१. चंदनशिवे सुनील - 'तमाशा' : कला आणि जीवन'
२. भागवत दुर्गा, 'लोकसाहित्य रुपरेषा'
३. मांडे प्रभाकर, लोकसाहित्याचे अंतः प्रवाह
४. मोरजे गंगाधर, लोकसाहित्य व बदलते संदर्भ, बदलते रूपे
५. व्यवहारे शरद, लोकसाहित्य : संकल्पना व स्वरूप
६. व्हटकर नामदेव, मराठीचे लोकनाट्य : तमाशाकला आणि साहित्य
७. साठे अण्णा भाऊ, अण्णा भाऊ साठे यांचे पोवाडे व लावण्या
८. शिंदे विश्वनाथ, पारंपारिक मराठी तमाशा आणि आधुनिक वगनाट्य
९. खुडे सोपान, विनोद सम्राट काळू बाळू
१०. खरात रघुनाथ, तमाशा सम्राज्ञी विठाबाई भाऊ नारायणगावकर